

Zaaien en oogsten

In zijn brief aan de Galaten waarschuwt Paulus voor “zaaien in eigen vlees” (Gal. 6:8). In sommige Bijbelvertalingen staat: “Wie **voor** zijn eigen vlees zaait” (Telos), en in andere: “wie **op de akker van** zijn eigen vlees zaait” (NBG), maar in de oorspronkelijke Griekse tekst staat letterlijk: “Wie **in** (Gr. *eis*) zijn eigen vlees zaait”. De apostel vergelijkt “vlees” met een voedingsbodem of een grondsoort waarin een mens zaad kan uitstrooien, maar dat behoort men niet te doen. Want de oogst die er uit die grond zal opschieten, is ondeugdelijk.

De oude Statenvertaling is bijzonder nauwkeurig, want die geeft Gal. 6:8 als volgt weer:

“Want die in zijn eigen vlees zaait, zal uit het vlees verderfenis maaien, maar die in den Geest zaait, zal uit den Geest het eeuwige leven maaien”.

Natuurlijk rijst dan de vraag, wat Paulus bedoelde met “zaaien in eigen vlees”.

Een waarschuwing tegen zelfzucht?

Volgens de kanttekeningen van de Statenvertaling bedoelde Paulus met “zaaien”: weggeven, of uitdelen. In 2 Kor. 9:6 staat immers: “Wie spaarzaam zaait, zal ook spaarzaam maaien; en wie rijkelijk zaait, zal ook rijkelijk maaien”. De apostel schreef dit in verband met een collecte voor de armen, die er in Korinthe werd gehouden. Volgens de Statenvertalers heeft het woord “zaaien” in Gal. 6:8 dezelfde betekenis als in 2 Kor. 9:6, want enkele verzen eerder lezen we:

“Laat hij die in het woord wordt onderwezen, hem die onderwijst van alle goede dingen meedelen” (Gal. 6:6)

En in het vervolg van de brief staat:

“Maar laten wij niet moedeloos worden in goeddoen; want te gelegener tijd zullen wij oogsten, als wij niet verslappen. Laten wij dus, wanneer wij gelegenheid hebben, goeddoen aan allen, maar het meest aan de huisgenoten van het geloof” (Gal. 6:9-10)

Volgens de kanttekeningen blijkt uit dit tekstverband dat we onder “zaaien” moeten verstaan: uitstrooien. “Zaaien” is een synoniem van “meedelen” en van “goeddoen”. Maar als die uitleg klopt, wat is dan de betekenis van: “in eigen vlees zaaien”?

Volgens de kanttekeningen is het antwoord eenvoudig. Wie “in zijn eigen vlees zaait” besteedt zijn inkomsten aan zijn eigen levensonderhoud, of voor zijn eigen genoegens. Hij is erop uit om “voor zichzelf schatten te vergaren”. Maar wie “in de Geest zaait” schenkt aan de christelijke gemeente. Hij besteedt zijn geld aan geestelijke zaken, zoals prediking, zending en evangelisatie. Op het eerste gezicht lijkt deze uitleg best aannemelijk, maar bij enig nadenken roept de verklaring van de Statenbijbel vragen op.

Een absoluut verbod

De uitleg van de Statenvertalers kan om een aantal redenen niet worden aanvaard:

1. Zij vereenzelvigen het kerkelijke en het geestelijke. Wie aan de diaconie of de kerkvoogdij geeft, zaait volgens hen “in de Geest”. Maar zo eenvoudig ligt dat volgens de Bijbel niet. In vele van zijn brieven, en ook in de brief aan de Galaten, waarschuwt Paulus voor het optreden van predikers die gelovigen voor zich willen laten werken, en hen met vroom klinkende verhalen aan zich willen binden (Gal. 1:6-10, 4:17, 5:10-12, 6:12-13). Geven aan een christelijke organisatie is niet per definitie “zaaien in de Geest”. Wie zo naïef is om dit te veronderstellen, is een willig slachtoffer. Van zo iemand kan gemakkelijk misbruik worden gemaakt.

2. Wanneer “in zijn eigen vlees zaaien” zou betekenen: “inkomsten voor zichzelf besteden, zichzelf verzorgen”, dan is er geen mens die niet in zijn eigen vlees zaait. De Bijbel leert immers:

“Want niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat, maar hij voedt en koestert het, evenals ook Christus de gemeente” (Efe. 5:29)

Als iemand honger heeft, gaat hij eten. En als iemand dorst heeft, gaat hij drinken. Wie het koud heeft, trekt een trui aan. En wanneer men geen eten, drinken of een trui heeft wil men zulke levensbehoeften verwerven. Is dat soms verkeerd? Natuurlijk niet! De zorg die een mens aan zijn eigen lichaam besteedt is volgens Paulus juist een beeld van de zorg die Christus heeft voor de Gemeente (met een hoofdletter).

3. Paulus spreekt op een buitengewoon negatieve manier over het “zaaien in eigen vlees”. Wie in zijn eigen vlees zaait, zal uit dat vlees verderf oogsten. Een andere mogelijkheid is er niet. “Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten” (Gal. 6:7). De waarschuwing van de apostel komt neer op een absoluut verbod om in het vlees te zaaien. Wanneer “in zijn eigen vlees zaaien” zou betekenen: “inkomsten aan zichzelf besteden” dan had Paulus zich nooit zo negatief kunnen uitdrukken.

Vlees of geest

In Gal. 6:8 plaatst Paulus “vlees” tegenover “geest”. Die zelfde tegenstelling was in zijn brief al eerder ter sprake gekomen, de eerste keer in Gal. 3:3:

“U bent in [de] Geest begonnen, wilt u nu in [het] vlees volmaakt worden?”

De ontvangers van de brief waren gelovigen geworden doordat Paulus hun het evangelie had verkondigd (Gal. 1:6-10). De apostel had hun verteld dat zij hun vertrouwen mochten vestigen op de opgestane Messias. Die had zich gegeven voor hun zonden, om hen “te trekken uit de tegenwoordige boze eeuw” (Gal. 1:4) en hun in de toekomstige eeuw het “eeuwige leven” te schenken. Toen de Galaten deze boodschap hoorden, waren ze buitengewoon verheugd geweest. Ze hadden wat Paulus zei ter harte genomen (Gal. 4:13-15), en dat had geweldige gevolgen gehad. Ze waren gedoopt met heilige Geest, en God had in hun midden “krachten gewerkt” (Gal. 3:2-5). Zieke mensen waren gezond geworden, en patiënten die in duisternis gevangen zaten waren door Gods kracht van hun problemen bevrijd. Zo waren de gemeenten van Galatië “in de Geest begonnen”.

Maar nu waren er in hun landstreek mensen aangekomen, die gelovigen uit de volken regels wilden opleggen. Zij wilden “de volken dwingen om naar Joodse wijze te leven” (Gal. 2:14) en ze verwachtten “gerechtigheid” van de gehoorzame navolging van een wet (Gal. 5:4). Volgens deze mensen kon men alleen maar een goed christen zijn indien men zich aan bepaalde regels hield. Hoe kon men zich anders van de wereld onderscheiden?

De gelovigen in Galatië hadden naar de nieuwe predikers geluisterd. Ze waren er al toe overgegaan om “dagen en maanden, tijden en jaren te onderhouden” (Gal. 4:10). Ze hielden de wekelijkse rustdag, de nieuwe maansdagen, en de jaarlijkse hoogtijden in ere waarover in de wet van Mozes wordt gesproken. En ze waren van plan om zich te gaan houden aan de inzettingen betreffende het sabbatsjaar en het jubeljaar (vgl. Gal. 4:10 met Kol. 2:16-19).

Volgens de nieuwe leermeesters was dit overigens nog niet genoeg. Om bij God te kunnen horen, zo beweerden zij, moesten mannelijke gelovigen zich ook laten besnijden (Gal. 2:3-4, 2:7, 5:3-12, 6:13-16). Bovendien waren ze van mening dat elke gelovige zich behoort te houden aan de voorschriften betreffende ceremoniële reinheid die Mozes aan het volk Israël heeft gegeven (Kol. 2:20-23).

De Bijbel noemt besnijdenis echter: “een werk van mensenhanden”, en godsdienstige voorschriften betreffende eten en drinken, dagen en maanden, tijden en jaren: “inzettingen van het vlees”. De ware besnijdenis bestaat uit “het uittrekken van het

lichaam van het vlees” door middel van dood en opstanding, en deze besnijdenis wordt niet door mensenhanden maar door God verricht (Kol. 2:11-12). Doop in water is “een afleggen van onreinheid van het vlees”, de ware doop is de redding door Jezus Christus (1 Pet. 3:21). Voorschriften betreffende “gaven en slachtoffers”, “spijzen en dranken”, en verschillende “dopen” (d.w.z. vormen van doop) zijn “inzettingen voor het vlees, tot op de tijd van het herstel opgelegd” (Hebr. 9:9-10).

Door zich een godsdienstige kalender en het ritueel van de besnijdenis te laten opleggen zouden de christenen uit Galatië “in vlees” verder gaan, terwijl ze “in Geest” waren begonnen. De overstap die ze wilden maken was dwaas. Wie wil er nu terugkeren naar het symbool wanneer hij de werkelijkheid heeft ontvangen? (Gal. 4:8-10, Kol. 2:16-17). Welke zoon wil er liever een slaaf zijn? (Gal. 2:4, 4:31, 5:1). Wanneer God alles om niet geeft, wat voor zin heeft het dan om te gaan werken ten einde iets van Hem te ontvangen? Wie wil gaan werken om iets van God te kunnen ontvangen, neemt Gods genade niet serieus. Zo iemand spot met de Almachtige. Ook al beseft hij dat misschien niet. Maar God “laat zich niet bespotten”! (Gal. 6:7).

Nogmaals: vlees of geest?

Ook in verband met de geschiedenis van Abraham schreef Paulus over de tegenstelling tussen vlees en geest. In dat verband merkte de apostel op:

“Maar zoals destijds hij die naar [het] vlees geboren was, hem vervolgde die naar [de] Geest was, zo ook nu” (Gal. 4:29)

“Hij die naar het vlees geboren was” is een aanduiding van Abrahams zoon Ismaël, en “hem die naar de Geest was” heeft betrekking op Isaäk. Paulus verwijst naar een geschiedenis die in Gen. 21:9 wordt beschreven. Ismaël dreef de spot met Isaäk op de dag dat deze werd gespeend.

Zowel Ismaël als Isaäk waren Abrahams lijfelijke zonen. Dat de eerste een “zoon naar het vlees” en de tweede “een zoon naar de Geest” wordt genoemd betekent niet dat de eerste Abrahams letterlijke zoon en de tweede een aangenomen kind was. Ismaël was een “zoon naar het vlees” omdat Abraham hem op eigen initiatief had verwekt. God had Abraham beloofd dat hij een zoon zou krijgen. Maar Abrahams vrouw, Saraï, was onvruchtbaar. Daarom had Abraham, op aanraden van Saraï, het besluit genomen om de slavin Hagar als bijvrouw te nemen (Gen. 16:1-4). Op deze manier probeerde de aartsvader om Gods belofte gestalte te geven. Hij ging werken om de belofte in vervulling te laten gaan. Zo kwam Ismaël ter wereld.

De geboorte van Isaäk vond op een volstrekt andere manier plaats. Die was het gevolg van een Goddelijk ingrijpen, op een moment dat de geboorte van een kind volstrekt

onmogelijk was geworden. Abraham was honderd jaar en zijn vrouw Sarai was negentig toen Isaäk geboren werd. Zij waren beiden niet meer in staat om kinderen te krijgen, maar God gaf hun een kind (Gen. 21:17). Zijn woord bezit de kracht om de doden levend te maken en het niet-zijnde in het aanzijn te roepen. God verwezenlijkte Zijn belofte zelf. De geboorte van Isaäk was een wonder. Abraham en Sarai waren niet meer in staat om een kind voort te brengen, maar God liet Zijn woord in vervulling gaan. Daarom wordt Isaäk door Paulus een zoon “naar de Geest” genoemd.

Voor de derde keer: vlees of geest?

In het vijfde hoofdstuk van zijn brief sprak Paulus voor de derde maal over de tegenstelling van vlees en geest. Bij die gelegenheid schreef hij:

“Maar ik zeg: wandelt door [de] Geest, en u zult [de] begeerte van [het] vlees geenszins volbrengen” (5:16)

Deze woorden van de apostel en de lijst van ondeugden die hij er in de verzen 19 en 20 op laat volgen worden dikwijls moralistisch opgevat. Men luistert ernaar en men preekt erover alsof de apostel had gezegd:

“Wandelt door de Geest en voldoet niet aan het begeren van het vlees”

Het Nederlands Bijbelgenootschap (en ook de Statenvertalers) hebben vers 16 zelfs zo weergegeven! Men gaat ervan uit dat Paulus bedoelde te zeggen:

“Wandelt door de Geest, u moet de begeerten van het vlees beslist niet volbrengen”

Maar dát schreef de apostel niet! Wanneer Paulus dat gezegd had, zou hij met zichzelf in tegenspraak komen. Hij zou dan eerst, in vers 16, een wet opleggen: “U mag de begeerte van het vlees beslist niet volbrengen. U mag geen ruzie maken, niet brassen, niet jaloers zijn, niet boos worden, niet naar mensen van het andere geslacht kijken, en andere mensen niet manipuleren”. Om vervolgens in vers 18 op te merken: “Als u door [de] Geest geleid wordt, dan bent u niet onder een wet”. Vers 16 en vers 18 zouden elkaar dan lijnrecht tegenspreken.

In werkelijkheid gaf Paulus maar één opdracht: “Wandelt door de Geest”. Het tweede deel van zijn zin staat niet in de gebiedende wijs maar in de toekomstige tijd. Wie door de Geest wandelt, “zal de begeerte van het vlees beslist niet volbrengen”. Het één is een logisch gevolg van het ander. Wat God door Zijn Geest in een mens tot stand brengt is van volstrekt andere aard dan wat het vlees doet ontstaan. Het is een “vrucht” die geleidelijk zal rijpen in ieder mens die de Geest bezit en die door de Geest gaat wandelen. Het vlees heeft echter geen “vrucht” maar alleen “werken”. Die werken

kunnen openlijke zonden zijn, maar ook godsdienstige beslissingen, inspanningen voor de “goede zaak” en deelname aan vrome rituelen. Wat mensen van nature tot stand brengen, dus óók hun godsdienstige prestaties, zijn “werken van het vlees”. Sommige van die werken lijken misschien mooi, maar wie ze van dichtbij bekijkt, ontdekt dat ze gepaard gaan met onderlinge vijandschap, twist, jaloersheid, partijvorming en dergelijke “Als u elkaar bijt en opeet, kijkt dan uit dat u niet door elkaar verslonden wordt” schreef Paulus (Gal. 5:15), en hij schreef dit niet aan ongelovigen, maar hij sprak over de houding van christenen ten opzichte van elkaar!.

Precies diezelfde tegenstelling van vlees en geest vinden we ook in Gal. 6:7-8. “In zijn eigen vlees zaaien” betekent daar niet: “inkomsten voor zichzelf, of zijn eigen levensonderhoud, gebruiken”, maar het betekent: “door eigen inspanningen, door het gehoorzamen van een wet, rechtvaardig trachten te worden en aanvaardbaar voor God”.

Het tekstverband

In het vers dat voorafgaat aan de waarschuwing om niet in eigen vlees te zaaien, had Paulus gezegd: “En laat hij die in het woord wordt onderwezen, hem die onderwijst van alle goede dingen meedelen” (Gal. 6:6). Meteen daarop liet de apostel volgen: “Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten. Want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten. Want wie in zijn eigen vlees zaait, zal uit het vlees verderf oogsten; maar wie in de Geest zaait, zal uit de Geest eeuwig leven oogsten” (Gal. 6:7-8).

De verzen 7 en 8 zijn een nadere bepaling bij vers 6. Wie onderricht geniet in het woord, behoort hem die dat onderricht geeft te ondersteunen. Maar laat je niet op een dwaalspoor leiden! (dat is wat de Griekse uitdrukking, die met “dwaalt niet” is vertaald, letterlijk betekent). Hoe dat woord verkondigd wordt (en waarin dat woord wordt gezaaid) is van groot belang. God laat zich niet bespotten. Het woord moet zó gebruikt worden als Hij het heeft bedoeld, binnen de kaders die Hij heeft aangegeven. Wie naar de Thora wil luisteren, dient uit te gaan van geloof en niet van werken (Rom. 9:32). Wie het woord misbruikt om gelovigen tot activiteit op te zwepen en hun wijsmaakt dat eigen keuzes en prestaties ons voor het heil kwalificeren, laat zijn gehoor “zaaien in eigen vlees”. Daaruit zal niets goeds voortkomen. Het is immers duidelijk wat de “werken van het vlees” zijn (Gal. 5:20-21). Wie de mensen echter opdraagt om alles te verwachten van God en zijn Messias, wie hen “roept door de genade van Christus” (Gal. 1:6), wie leert dat God zijn kinderen door zijn Geest in zijn wegen laat wandelen, die leert zijn gehoor te “zaaien in Geest”.

Leraren van de eerste soort mogen beslist niet nagevolgd worden. Al was het Paulus zelf of een engel uit de hemel! (Gal. 1:8-9, 5:12). Alleen de leraren van het tweede type verdienen navolging en gehoor.

Ter afsluiting van zijn betoog geeft Paulus een goede raad: “Maar laten wij niet moedeloos worden in goeddoen; want te gelegener tijd zullen wij oogsten, als wij niet verslappen. Laten wij dus, wanneer wij gelegenheid hebben, goeddoen aan allen, maar het meest aan de huisgenoten van het geloof” (Gal. 6:9-10).

Al mag een prediker van “werken der wet” niet worden nagevolgd en al mag er niet naar hem worden geluisterd, als zo iemand in nood verkeert, behoort hij te worden geholpen. Christenen behoren goed te doen aan allen. Ze zijn ertoe geroepen om zelfs hun vijanden lief te hebben.

“Want zo is het de wil van God, dat u door goeddoen de onwetendheid van de dwaze mensen tot zwijgen brengt; als vrijen, en niet door de vrijheid als een dekmantel van de boosheid te hebben, maar als slaven van God” (1 Petr. 2:15-16)

Het meest kan men echter goeddoen aan “huisgenoten des geloofs”. Dat wil zeggen: aan mensen die net als wij alles van God verwachten en niets van hun eigen vrome werken. Want met zulke mensen kan men niet alleen het materiële maar ook het geestelijke delen.

Samenvatting

1. Wanneer we ons op godsdienstig terrein inspannen en ons aan bepaalde rituelen onderwerpen met de bedoeling om daardoor bij God in aanzien te stijgen, iets van Hem te ontvangen, of in heiliging toe te nemen, dan “zaaien we in eigen vlees”. Ook wanneer we een goede daad verrichten met een bijbedoeling wordt er in het vlees gezaaid. We hebben dan geen loon bij God in de toekomstige eeuw (vgl. Matth. 6:1-18). Wie in eigen vlees zaait zal geen goede oogst binnenhalen. Uit “vlees”, dat wil zeggen: uit de inspanningen van een sterfelijk mens, kan niets anders ontstaan dan vergankelijkheid en verderf.

2. Wanneer we echter ons vertrouwen vestigen op God en zijn Zoon Jezus Christus, niets verwachten van onze eigen keuzes of inspanningen maar God door ons laten werken en Hem lof brengen voor wat Hij tot stand brengt, dan “zaaien we in geest” (vgl. 1 Kor. 15:10). Wie zich zo door Gods Geest in overeenstemming met de waarheid van het evangelie laat leiden (vgl. Gal. 2:16) zal uit de Geest het leven van de toekomstige eeuw oogsten.

3. De gangbare uitleg van Gal. 6:8, waarin wordt gesteld dat in zijn eigen vlees zaaien: “eigen genoegens nastreven”, en in de geest zaaien: “geld of tijd aan de kerk geven” zou betekenen, is onbevredigend en brengt Paulus in tegenspraak met zichzelf.

* * * * *